

VIACJAZYČNOSŤ, JAZYKY A ICH VYUŽITIE
POSTREHY ZO STRETNUTIA POLYGLOTOV – POLYGLOT GATHERING 2018

JOZEF ŠTEFČÍK

Ekonomická univerzita v Bratislave sa v dňoch 30. 5. 2018 až 3. 6. 2018 premenila na obrovské multijazykové a multikultúrne miesto. Konalo sa tu stretnutie polyglotov s príznačným názvom *Polyglot Gathering*. V Bratislave sa organizovalo druhý rok po sebe a zúčastnilo sa na ňom viac ako 400 polyglotov z celého sveta, ktorí okrem svojho materinského jazyka ovládajú niekoľko ďalších jazykov.

Oficiálne nikde nie je stanovené, koľko jazykov by mal človek ovládať, aby sa mohol nazývať polyglotom. Polygloti v duchu intencií *Polyglot gathering* sú ľudia, ktorí majú blízko k jazykom, hovoria a píšu nimi, čítajú a počúvajú ich obsah v najrôznejších komunikačných situáciách a používajú ich na najrozmanitejšie komunikačné ciele. Záštitu nad týmto podujatím prevzali ministerka školstva Slovenskej republiky, primátor Bratislavy, rektor Ekonomickej univerzity a predseda Bratislavského samosprávneho kraja, čo formálne dalo tejto akcii dôveryhodnú pečať. Okrem formálnej reprezentácie sa na úspešnom priebehu podujatia podpísali aj hlavní organizátori – polyglotka Lýdia Machová, jazyková mentorka, tlmočnica a zakladateľka úspešného projektu *Jazykový mentoring*, ocenená podpredsedom vlády Slovenskej republiky v súťaži *Podnikateľka Slovenska*, a Peter Baláž, známy slovenský esperantista, jazykový nadšenec a koordinátor edukačných projektov v rámci neziskovej organizácie E@I (Edukácia, Internet). Priaznivci jazykov si mohli vychutnať atmosféru hlavného mesta, ktorú organizátori spestrili zaujímavým programom, ako napr. prehliadka mesta Bratislavy, výlet na Devín, či rôzne hry s jazykovým podtextom.

Podujatie bolo uvádzané ako neformálne stretnutie, ktoré sa koná raz za rok, a spája mnohojazyčných ľudí a jazykových nadšencov z celého sveta. Napriek tomu prinieslo veľmi bohaté prednášky, workshopy a podnetné diskusie na čokoľvek, čo aspoň v nejakej miere súviselo s jazykmi a ich osvojovaním, učením sa, s využívaním rôznych pomôcok, technológií a pod.

História stretnutí polyglotov nie je dlhá, spája sa s prvou akciou v Budapešti v roku 2014, ktorú inicioval známy polyglot z Veľkej Británie, Richard Simcott, ktorý ovláda približne 30 jazykov na rôznych stupňoch. Odvtedy sa všetci jazykovo nadšenci stretávajú raz ročne na podujatí, kde sa môžu navzájom inšpirovať, spoznať zaujímavých ľudí a dozvedieť sa mnohé veci o exotických kultúrach v mnohých jazykoch. Ďalšie dve stretnutia sa konali v Berlíne a posledné dve v roku 2017 a 2018 v Bratislave. V súčasnosti je už komunita polyglotov a jazykových nadšencov vysoká práve vďaka spomenutým organizovaným stretnutiam a okrem nich napr. aj vďaka polyglotskej konferencii, ktorá bola tento rok (2018) v Ľubľane, Slovinsku a Lang Fest v Montreale, v Kanade. Poznávacím znamením polyglotov na týchto akciách je visáčka na krku s menom a názvom krajiny, z ktorej účastník stretnutia pochádza (prípadne v nej aj žije) a štyri stupne jazykovej úrovne – N (native language), prvý – materinský jazyk, C (jazyk na profesionálnej úrovni slovom a písmom), B (jazyk na dobrej, až veľmi dobrej úrovni), C (ovládanie jazyka na základnej komunikačnej úrovni). Pri každom čísle (N, C, B, A) je umiestnená vlajka krajiny, v ktorej sa daný jazyk používa. Je to výborná vizuálna pomôcka pre komunikačných partnerov na identifikáciu jazyka, po ktorej môžu spontánne prejsť do komunikácie v jazyku podľa zhody, preferencie či chuti, alebo potreby precvičiť si konverzáciu. Je to kvázi komunikačné samotestovanie, na ktorom sa človek môže otestovať nielen v jazykovej kompetencii danej komunikačnej situácie, ale môže aj zistiť, do akej miery môže ísť na hranice svojich mentálnych bariér a vyjsť z komfortnej zóny, ktorá nás brzdí v iniciatíve a aktivite, ktorú treba vynakladať pri osvojovaní a precvičovaní si akejkoľvek činnosti – jazykovo-komunikačnej nevyvímajúc. Veľmi nápaditý pedagogický nápad, ako sa donútiť

komunikovať v cudzom jazyku bolo aj zavedenie tzv. *No English Zone*, vyhradenom mieste na komunikáciu v akomkoľvek jazyku okrem angličtiny. V dnešnom svete, ktorý patrí angličtine ako *jazyku lingua franca* je táto úloha pre mnohých učiacich sa ďalšie jazyky často náročná, keďže komunikovať v angličtine, resp. prejsť do komunikácie v angličtine sa im zdá ľahšie, než pomaly konštruovať vety a slovné spojenia v inom jazyku, ktorý ešte neovládajú, alebo ho používajú zriedkavo.

Program prednášok a workshopov bol rozdelený do šiestich miestností a každá mala svoju špecifickú formu:

- 1) Miestnosť 1 – Language mentoring. V tejto miestnosti boli prednášky v anglickom jazyku na rôzne témy, ako napr. efektívne učenie sa výslovnosti, pohľad na exotické či málo rozšírené jazyky, návody na zlepšenie sa v aktívnom počúvaní, či učenie sa jazyka počas spánku, čo predstavuje oblasť psycholingvistiky, do ktorej načreli talianski tvorcovia edukatívnej aplikácie MosaLingua. Okrem toho tu odznelo aj množstvo motivačných prednášok, ako prekonať bariéry pri učení sa ázijských jazykov, či otázky spojené s výučbou jazykov prostredníctvom umelej inteligencie a hlasových robotov.
- 2) Miestnosť 2 – E@I. V tejto miestnosti si účastníci mohli vypočuť prednášky vo viacerých jazykoch okrem angličtiny (non-English talks), napríklad vo francúzštine, nemčine, poľštine, ruštine, španielčine a taliančine. Boli venované širokým otázkam aplikácie jazykov od organizovania času pri učení sa a tipov na udržiavanie si nadobudnutej úrovne cudzieho jazyka, histórie a reálií vybraných krajín až po prácu tlmočníkov.
- 3) Miestnosť 3 – uTalk. Na workshopoch v angličtine sa záujemcom ukázali priame praktické ukážky osvojovania si viacerých zložiek jazyka, ako napr. v poľštine, slovenčine, v perzštine cez spev, či osvojovanie si viacerých jazykov v správach cez vyvinutú aplikáciu a osvojovanie si základov esperanta.
- 4) Miestnosť 4 – Assimil. Workshopy s praktickými ukážkami vybraných problémov v jazykoch, ako ich zvládnuť cez rôzne nástroje a techniky, napríklad pomocou známej webstránky italki.com, ktorá funguje ako mediátor medzi vyučujúcimi a učiacimi. Odznela aj odborná prednáška o multilingvizme, ktorú prezentovala zástupkyňa Generálneho riaditeľstva pre preklad Európskej komisie v Bratislave, Emília Andrejová.
- 5) Miestnosť 5 – Amikumu. Táto sekcia ponúkla tiež možnosti nahliadnuť do nácviku jazykových zručností pomocou aplikácií, jazykových korpusov a otvorila pohľad na možnosti osvojovania si jazykov v jazykovo blízkych jazykových rodinách – napr. učenie sa slovenčiny pre ľudí, ktorí majú svoj materinský jazyk ako jeden zo slovanských jazykov. Rovnako bol na programe umelo vytvorený jazyk esperanto, s ktorého základmi sa účastníci stretnutia mohli obznámiť.
- 6) Miestnosť 6 – Esperanto. Posledná – najväčšia miestnosť slúžila na spoločenské stretnutia pri tanci, speve, kde si odvážlivci mohli vyskúšať zaspievať formou karaoke v ktoromkoľvek jazyku, či na rôzne spoločenské hry s názvom *polyglot games*. Okrem iného bolo toto miesto v určených hodinách využité na komunikáciu medzi účastníkmi podujatia a precvičovanie všetkých zastúpených jazykov, vrátane esperanta.

Pridanou hodnotou celého podujatia bolo, že všetky prednášky a workshopy sa orientovali na rôzne cieľové skupiny záujemcov s množstvom motivačných zámerov. Rovnako aj prednášajúci neboli len profesori, akademici a lektori z univerzít a jazykových škôl, ale aj zástupcovia IT priemyslu – vývojári a programátori, prekladatelia a tlmočníci, výskumníci z jazykovedných ústavov, vydavatelia, umelci a polygloti z množstva známych a menej známych profesií. Okrem toho sa miesto stretnutia stalo aj marketingovým a reklamným miestom na rôzne publikácie, pomôcky, či prospekty a bulletiny s informáciami o najnovších trendoch vo svete jazykov, učenia sa a jazykového vzdelávania. Skvelou možnosťou pre vášnivých zberateľov kníh bola sekcia *book crossing*, kde účastníci mohli priniesť akékoľvek

knižky o jazykoch v akomkoľvek jazyku a následne si každý mohol vziať publikáciu, ktorá ho zaujala najviac.

Jazykovo zamerané podujatia na osobné stretnutia ľudí z celého sveta sú v dnešnej dobe dôležitou súčasťou zblížovania národov a kultúr z celého sveta. Návštevníci môžu spoznať zaujímavých ľudí s netradičnými životnými príbehmi spojenými s vlastnými skúsenosťami, ako sa dokázali naučiť množstvo jazykov. Paradoxom však pritom je, že ani jeden z nich sa tie jazyky nenaučil v štátnej škole, ale iba vlastným úsilím prostredníctvom najrozmanitejších metód, o ktoré sa priamo na tejto akcii podelili s ďalšími jazykovými zvedavcami. Dozvedeli sa, že na jazyky netreba mať talent, ale treba nájsť správnu metódu na jeho osvojenie. Čiže, inými slovami povedané, jazykové kurzy by sa nemali vytvárať jednoliato len pre ľudí, ktorí sa dokážu jazyky rýchlo naučiť, ale aj pre ľudí s inými potrebami a preferenciami podľa toho, čo človeka baví a čomu sa chce profesionálne venovať. Lebo jazyky a záľuby patria vo svete bez hraníc jednoducho k sebe. Je preto dôležité, aby podobné akcie získali nielen mediálny priestor, ale aj odozvu na všetkých základných, stredných a vysokých školách, ako aj vzdelávacích inštitúciách, ktoré pripravujú budúcu generáciu na život. K nevyhnutným znalostiam o jazykoch patrí nielen spôsob, ako a kde si ich osvojiť, ale hlavne za akým cieľom a účelom – kde a v akých situáciách budeme náš jazyk používať. Tento koncept je dôležitý pestovať hlavne u mladšej generácie, ktorá zatiaľ nemá jasné predstavy, ako by mohla jazyky využiť v oblastiach, ktoré ich zaujímajú a ktorým by sa chceli v budúcnosti profesionálne venovať. Práve preto sa žiada oboznámiť žiakov a študentov s tromi základnými okruhmi ovládania jazyka bez toho, aby sa im vysvetľovali detailné požiadavky stupňov ovládania jazykov podľa Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky. Ciele a požiadavky na ovládanie jazyka sme rozdelili podľa využitia v profesijných oblastiach nasledovne:

- 1) **Špecifické požiadavky na jazyk** – kvalifikácia s certifikátom, diplomom v príslušnom jazyku (napr. učiteľ, prekladateľ, tlmočník, novinár). Je to najvyššia úroveň ovládania cudzieho (druhého) jazyka, ktorý predpokladá nielen výbornú znalosť vo všetkých jazykových rovinách, štýloch a registroch slovom, písmom, ale aj znalosti o jazyku v rámci jazykovedy, lingvistiky a procesov fungovania jazyka. Dosiahnuť túto úroveň je časovo náročné a vyžaduje špecializované odborné štúdium.
- 2) **Odborné požiadavky** na jazyk v kombinácii s požadovaným odborom na rôznych stupňoch ovládania jazyka (obchod, technika, diplomacia, cestovný ruch, doprava, atď.). Táto úroveň ovládania cudzieho jazyka predpokladá dobré až veľmi dobré aktívne ovládanie cudzieho jazyka na úrovni, ktorá zodpovedá jeho využitiu v konkrétnej odbornej oblasti, o ktorej má jeho používateľ nadobudnuté vedomosti a vie ich adekvátne použiť nielen pre vlastnú potrebu, ale aj pre potreby iných ľudí, ktorí daný jazyk používajú ako svoj materinský.
- 3) **Všeobecné požiadavky** na jazyky v pasívnom používaní – základný stupeň komunikácie, ktorý môžeme neustále zvyšovať. Tento stupeň ovládania jazyka majú ľudia, ktorí ho potrebujú len pre vlastnú potrebu, na cestovanie, získavanie informácií z rôznych oblastí a nemusia ho používať pre odbornú-komunikačné potreby ďalších osôb. Na tejto úrovni sa môžu jazyk učiť všetky vekové kategórie.

Na záver si dovoľujem vyjadriť želanie, že podujatie ako bol „Polyglot gathering“ môže dokázať vzbudiť túžbu mladých ľudí učiť sa jazyky, spoznávať svet a ľudí, ktorí v ňom žijú a zároveň prispieť k jazykovému povedomiu, ktoré znie ako jasné motto všetkých doterajších organizovaných stretnutí polyglotov. To zjavne nabáda k väčšej iniciatíve učenia sa jazyka (aktívne pristupovať k učeniu a nie byť vyučovaný) a prispieva k tomu, aby človek dokázal posúdiť svoje možnosti, hranice a zručnosti v danom jazyku bez nutnosti formálneho hodnotenia v škole, ktoré je mnohých prípadoch nežiaducim, demotivačným, a tým aj limitujúcim faktorom na individuálny progres vo vybranom cudzom jazyku. Tieto teoretické hypotézy sú preto aj z pohľadu vedy významným priestorom na realizáciu výskumu

v jazykovedných disciplínach, ktoré takto môžu vychádzať z reálnych a praktických skúseností ľudí, ktorí boli v učení sa cudzieho jazyka úspešní *netradičným* spôsobom.

Kontakt:

Mgr. Jozef Štefčík, PhD.

Ekonomická univerzita v Bratislave

Fakulta aplikovaných jazykov

Katedra jazykovedy a translatológie

Dolnozemska 1, 852 35 Bratislava

Slovenská republika

Email: jozef.stefcik@euba.sk